

УДК 72.01

В. О. Праслова

*канд. арх., асистент каф. ДАС, КНУБА***КАТЕГОРІЇ «ІДЕЇ» ТА «ТЕМИ» В ХУДОЖНЬОМУ ПРОЕКТУВАННІ**

Анотація: розглядаються категорії «ідеї» і «теми» в художньому проектуванні як інструмент аналізу та формування архітектурно-дизайнерської композиції середовищного комплексу.

Ключові слова: «ідея», «тема», художнє проектування, композиція, середовищний комплекс.

Метою даної статті є дослідження особливостей розвитку «ідей» і «тем» як інструмент формування архітектурно-дизайнерської композиції та як засіб створення відтінків того емоційно-художнього ефекту, котрого прагне досягти автор середовищного комплексу в художньому проектуванні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: Серед досліджень і публікацій наукові роботи, що присвячені середовищному проектуванню та дизайну архітектурного середовища на кафедрі ДАС, КНУБА під керівництвом проф. В.О. Тімохіна та в Московському архітектурному інституті (Державній академії) під керівництвом В. Т. Шимко, А. А. Гавриліної.

Виділення невирішеної раніше частини проблеми. На сьогодні в технології середовищної композиції в межах поняття цілісності необхідно дати відповідь на два запитання: що саме - в яких межах та який зміст може організувати, передати, повідомити глядачу середовищна композиція; як, якими засобами організувати цей зміст, щоб він досяг глядача таким, яким його замислив автор.

Актуальність теми полягає у необхідності поділу цілісної середовищної «картини» на візуальні фрагменти. Це: дозволяє вирішити, з яких елементів складається «ціле»; встановлює, які з них є головними, а які грають ролі другого чи третього плану; допомагає шукати закономірності поєднання окремих тем в зорові комбінації та угруповання.

Основна частина досліджень. Виділяють три функції копонентів організації середовищних форм:

1. зацікавити - компоненти повинні: вступити в легко помітний глядачем конфлікт (протиріччя кольору, розмірів);

2. з'єднати набір окремих частин у єдине ціле - утворювати візуальні «ідеї» і «теми»;

3. виявити в цьому цілому емоційно-чуттєвий зміст, близький спостерігачеві - нести емоційну й естетичну інформацію.

«Ідея» містить принцип (просторовий, логічний, колористичний), що зводить у цілісність кілька окремих «тем» (образотворчих, пластичних, декоративних). Причому кожна з тем може стати свого роду засобом, ідеєю візуальної організації їх власних фрагментів і деталей - «тем» нижчого порядку (Рис. 1).

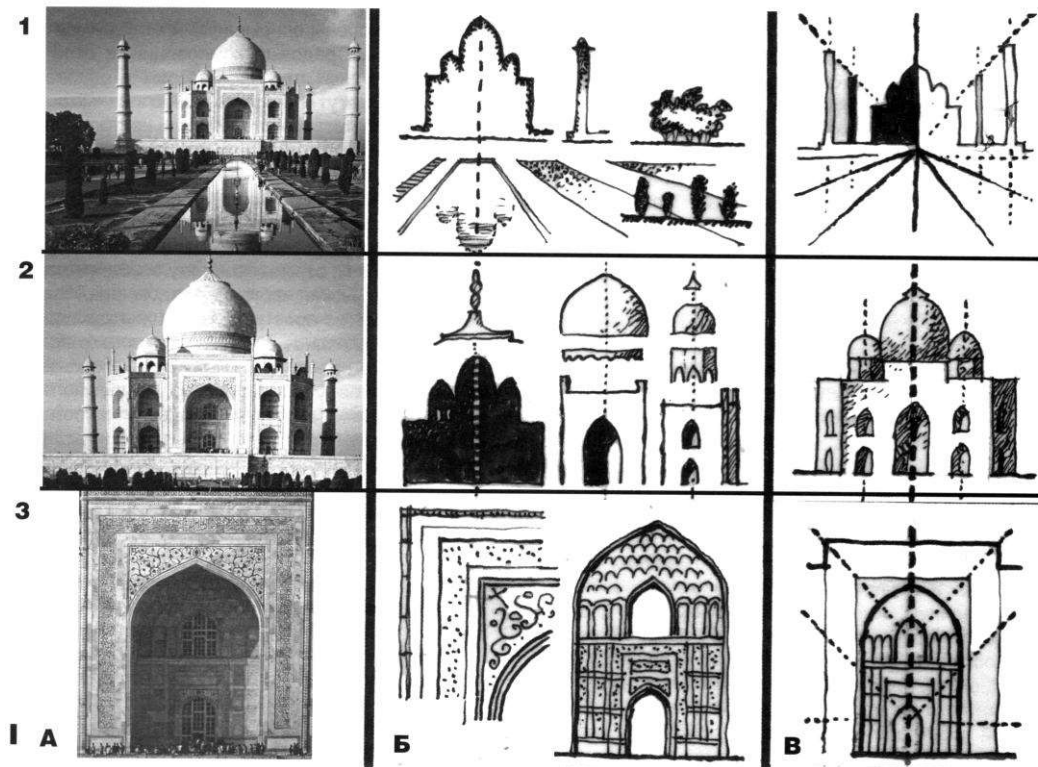

Рис. 1. Категорії «ідея» і «теми» як інструмент аналізу та формування архітектурно-дизайнерської композиції (за Шимко В. Т.).

Розкладання візуального цілого на складові (ансамбль мавзолею Тадж-Махал, Індія, 1648 р.)

«по вертикалі» (рівні сприйняття): 1 - загальна середовищна ситуація;

2 - одиничний середовищний об'єкт (одна з «тем» ситуації);

3 - фрагмент або деталь (одна з «тем») об'єкту;

«по горизонталі»: А - загальний вигляд цілого («картинка»); Б - набір утворюючих єдине ціле «тем»; В - «ідея» композиції (принцип з'єднання «тем» у ціле).

Умове розкладання цілісної середовищної «картини» на візуально значимі фрагменти й форми:

- дозволяє зрозуміти, з яких індивідуальних елементів складається зовнішній вигляд цілого;
- встановлює, які з них є головними, максимально помітними, а які відіграють ролі другого або третього плану;

- допомагає шукати закономірності, що з'єднують окремі «теми» в зорові комбінації й угруповання.

«Теми», в свою чергу, можуть змінюватися не тільки в часі, але й просторово - через переміщення, динамічність або зміни форм наповнення, використання засобів трансформації. Нове дизайн-обладнання може з'явитися в середовищі в процесі експлуатації при зміні форм інформаційного наповнення як результат заздалегідь запланованих варіантів трансформації (ліфти й лотки для багажу на вокзалі Д'орсе - нині перероблений у музей, Париж).

У середовищній ситуації «теми» мають різну природу:

- «архітектурну» (об'ємно-просторову, конструктивну);
- «дизайнерську» (елементи освітлення, декору, інформації, мобільного наповнення).

З іншого боку, «теми» різного походження й рангу здатні формувати в середовищі самостійні комбінації й комплекси, що утворюють вузли й системи його композиційної структури (вокзал у Франкфурті, 1888 р.).

Архітектор-дизайнер сприймає всі ці засоби як абстрактно-пластичні форми, що повинні привернути увагу глядача. Ми створюємо з «тем» єдину конструкцію, і під час промальовування - уточнюємо її зміст можливостями окремих співставних - спочатку «працюють» збільшені зовнішні комбінації, потім виникають подробиці - на тлі яких розвиваються ці збільшені комбінації (Рис. 2).

Поняття цілісності образу середовища формується підпорядкуванням її співставних, які в житті можуть сприйматися в різній послідовності - залежно від настрою або менталітету глядача. Тому кінцеве трактування образу не може й не повинне бути однозначним. Але деякі із цих супідрядностей домінують у структурі середовища й будуть підштовхувати свідомість глядача до потрібного автору враження.

Варто користуватись під час створення середовищного об'єкту тим, що «теми» у структурі середовищної композиції поділяються на дві форми:

- одиничні (самостійні) - ті, що беруть участь в окремих візуальних угрупованнях (функціональних і художніх);
- наскрізні - ті, що пронизують візуальну конструкцію середовищного ансамблю на всіх рівнях або повторюються на якомусь одному, визначаючи головне враження від вигляду середовища.

Під час створення проекту архітектором-дизайнером на заключному етапі проводиться робота з удосконалення окремих «тем» середовищного комплексу - таким чином споруді надаються відтінки того емоційно-художнього ефекту, якого прагне досягти проектувальник. При цьому важливо, якій групі засобів буде доручена домінантна роль у кінцевій композиції (Рис. 3).

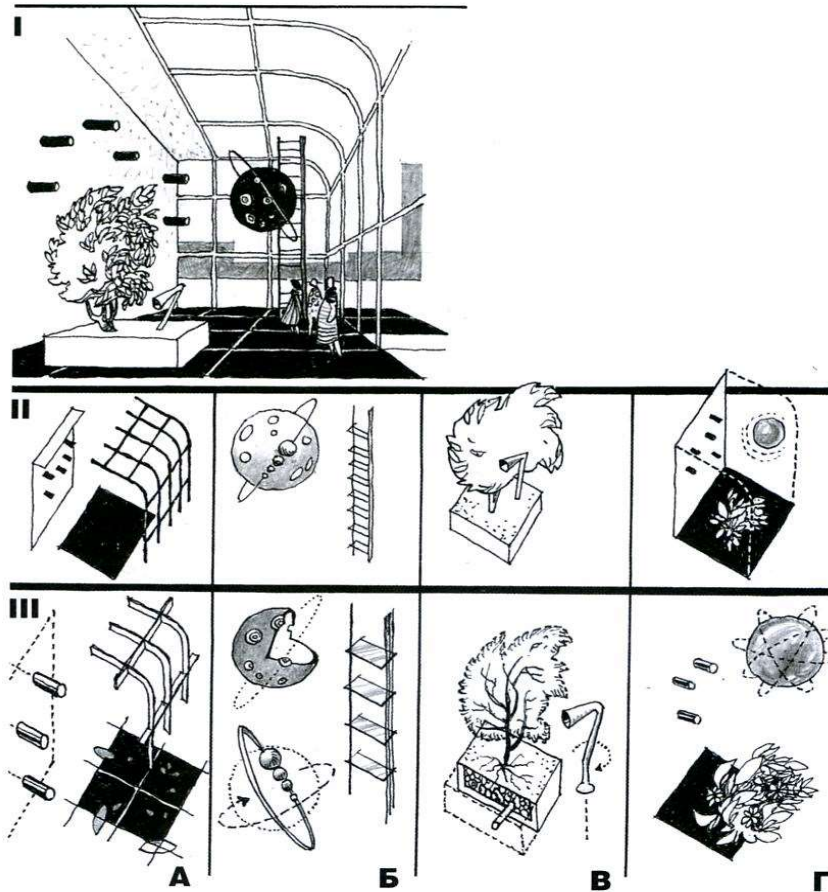

Рис. 2. «Ідеї» і «теми» середовищного комплексу як багатошарова структура, що інтегрує дію її співставних (за Шимко В. Т.).

Яруси візуальної організації комплексу:

I - об'єкт в цілому, II - його фрагменти, III - деталювання фрагментів.

Основні групи співставних середовищного вигляду: А - просторові форми,

Б - елементи обладнання, В - природні компоненти, Г - декоративно-пластичні комбінації.

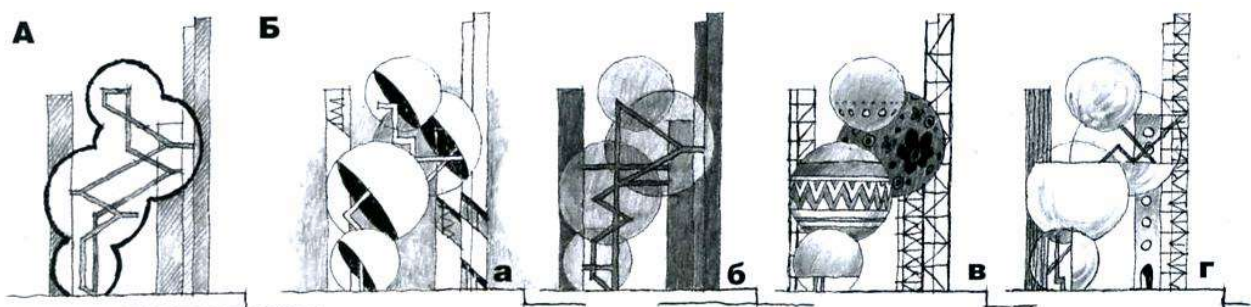

Рис. 3. Конструктивні версії об'ємно-просторової схеми як засіб вибору характеристик образу (навчальний проект музею) (за Шимко В. Т.).

А - вихідна форма; Б – варіанти розробки: а - залізобетонна «скульптура»; б - заклені сфери залів, бетонні вертикалі опор; в - «прозорий» каркас опор, фарбований бетон залів; г - опори різного типу (бетон, металевий каркас, «скляна» шахта) і «дзеркальне» облицювання залів.

Висновки. Таким чином, конфліктна ситуація (зіткнення вертикальних та горизонтальних ритмів, контраст світлого і темного тощо) створює композиційні «ідеї» і «теми», а засіб вирішення конфлікту визначає зміст, художній зміст кінцевої композиції, яка диктує людині її відчуття і - як результат - лінію її поведінки.

Бібліографічний список:

1. Дизайн архитектурной среды: Учеб. Для вузов / Г. Б. Минервин, А. П. Ермолаев, В. Т. Шимко, А. В. Ефимов, Н. И. Щепетков, А. А. Гаврилина, Н. К. Кудряшев. - М.: Архитектура-С, 2006. - 504 с.
2. Иллюстрированная энциклопедия символов / сост. А. Егазаров. - М.: АСТ Астрель, 2003. - 728 с.
3. Нестеренко О. И. Краткая энциклопедия дизайна. - М.: Молодая гвардия, 1994. - 315 с.
4. Основи дизайну архітектурного середовища / В. О. Тімохін, Н. М. Шебек, Т. В. Малік, Н. Ю. Житкова та ін. - К.: КНУБА, 2009 - 433 с.
5. Шаповал Н. Г. Прикладна теорія архітектурної композиції: Навч. посібник. - К.: КНУБА, 2000. - 372 с.
6. Шимко В. Т. Архитектурно-дизайнерское проектирование. Основы теории (средовой подход): Учебник) / В. Т. Шимко, 2-е издание, дополненное и исправленное. М.: «Архитектура-С», 2009. – 408 с., ил.

Аннотация

Рассматриваются категории «идеи» и «темы» в художественном проектировании как инструмент анализа и формирования архитектурно-дизайнерской композиции средового комплекса.

Ключевые слова: «идея», «тема», художественное проектирование, композиция, средовой комплекс.

Annotation

The categories of “idea” and “subject” in environmental design are considered as an analysis and formation tool for the designing composition of environmental complex.

Keywords: “idea”, “subject”, environmental design, composition, environmental complex.